

De Heraut

van de

Gerreformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 13 December 1896. N°. 990.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f. 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirectoren en, en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van leedgaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

TWEDE STUK.

XIII.

Daar zij het recht Gods weten.
Rom. 1:32.

Uit den bezielenden aanhef van het Johannes-Evangelie bleek ons, voor wat de algemeene genade aangaat, drieërlei. Ten eerste, dat in 'het licht des menschen', d. i. in zijn bewustzijn, of wilt ge in zijn bestaan als denkend en willend wezen, zich het eigen leven van het eeuwige Woord openbaart. Er staat toch: 'In hetzelfde, d. i. in het Woord, was het leven, en het leven was het licht der menschen'. Hiermede bedoelen we intusschen in het minst niet, dat het leven van het eeuwige Woord alleen daarin zou uitkomen, dat wij niet als de plant een onbewust leven leiden. Bij het oog hoort het licht, evenals het licht bij het oog, en bij oog en licht beide behoort een wereld, waarin het oog turen en waarop het licht stralen kunne, opdat het oog zie. Zoo nu is het ook in geestelijken zin. Ook de ziel des menschen, d. i. zijn innerlijk leven heeft een oog om te zien, maar dat oog zou niet zien kunnen en tot waarneming buiten staat zijn, indien er niet een geestelijk waarneembare wereld ware, en indien in die geestelijk waarneembare wereld niet een geestelijk licht scheen. Ook hier behooren oog, licht en wereld dus als drie samenhangende stukken bij elkaar, en vormen eerst in hun samenvoeging en eenheid ons denkend en willend bestaan. En nu onderwijst de apostel ons, dat dit *ziensvermogen* van ons geestelijk oog, dit mogelijk maken van het zien door het geestelijk licht, en het voorwerp, dat ons ziels oog ziende waarneemt, niet uit ons, en niet uit het scheppel is, maar het en in ons, en in de wereld, het eeuwige Woord zelf is, waardoor alle ding is gemaakt, en waardoor, gelijk de Colosser brief ons betuigt, ook nu nog alle ding bestaat.

In de tweede plaats vonden we, dat *duisternis*, als gevolg van de zonde, geheel die wereld van ons bewust menscheelijken leven overtoegen heeft. Duisternis, verduistering en verdonkering beide in ons ziels oog en in het voorwerp, waarop dat ziels oog zich richt. Vergelijk slechts een jeugdig oog, dat nog volle scherpzinnigheid heeft, en tuurt op een nieuw gemunt tienguldenstuk, dat nog in volle zuiverheid blinkt, met hetgeen een grijsaard waarneemt, als hij met slecht gezicht een tienguldenstuk beziet, dat na jaren in de wandeling schier allen goudglans verloren, — en ge hebt een duidelijke voorstelling van het verschil tusschen hetgeen de mensch geestelijk waarnaamt *voor*, en nog even ontwaart na het intreden van de zonde.

En eindelijk, in de derde plaats bleek ons, dat het licht van het eeuwige Woord niettemin ook in en over die verdonkerde wereld is blijven uitstralen. Niet natuurlijk, alsof de klaarheid van dit licht bleef gelijk het oorspronkelijk was. Licht door wolken en nevelen heenbrekend, geeft op verre na niet gelijken glans als het licht der zon, dat bij volmaakt helderen hemel uitschijnt. Maar dit neemt het feit niet weg, dat desniettemin het licht ook nu nog in de duisternis inschijnt, al is het ook, dat het ziels oog van den eigen duisternis ingewikkeld menscheelijken verzuim is, om in dat door de nevelen heenbrekend licht nog den glans van het eeuwige Woord te herkennen.

Deze drieërlei uitkomst van ons onderzoek toont alzoo, dat de wereld der menschen, ook buiten Israël, zoo na als vóór den val, door het eeuwige Woord gedragen werd, en dat het licht van dat eeuwige Woord, zoo vóór als na den val, in het leven der menschen schijnen bleef. Aan Satan en zonde is het alzo niet gelukt, de verdonkering en verduistering volkomen te maken. Er is ons *dese* genade geschied, dat hetgeen anders een Egyptische duisternis zou zijn geworden, getemperd is tot een verdonkering wel in dichte nevelen, maar dan toch in nevelen, die nog een schemerlicht doorlaten. Tevens blijkt, dat de genade die aan ons in zonde gevallen geslacht is geschied, niet bestaat in de scheenheid van iets nieuws, noch ook in de herschenking van iets, dat we verloren, maar uitsluitend in de *bestendigheid* van iets dat aan geheel onze schepping ten grondslag lag. Het licht dat nu schijnt, scheen evenzoo vóór den val. Het is niet weg geweest, en nu weer gaan schijnen, maar het bleef schijnen in weerwil van de nevelen die ons menscheelijken leven omtoegen. Maar gelijk soms het zonlicht worstelt met de wolken, om al te sterke verdikking van de nevelen te beletten en er toch doorheen te schijnen, zoo ook heeft dit eeuwige Licht, ons ten goede, de verstijving van onze donkerheid tot stikdonkeren nacht tegengehouden en belet, en bleef ons op die wijze, ook al was het slechts met een schemerplans, verrijken.

Thans staat ons te onderzoeken, hoe dit getuigenis van den apostel Johannes overeenstemt met het getuigenis van den apostel Paulus in het eerste hoofdstuk uit den brief aan de Romeinen. Dat beide apostelen, de één in Johannes 1 en de ander in Romeinen 1 van dezelfde zaak handelen, is duidelijk. Beiden toch spreken onderscheidenlijk eerst van de menscheelijken in het algemeen, en daarna afzonderlijk van de Joden. Johannes maakt deze onderscheiding door eerst van 'de menschen' en 'de wereld' in vs. 4 en vs. 10, en daarna van 'het zijne' d. i. Israël, in vs. 11 te spreken. En geheel op gelijke wijze handelt ook de apostel Paulus eerst 'van de ongerechtigheid der menschen' in het gemeen (1:18), en daarna afzonderlijk van de schuld der Joden (Kap. 2), om dan ten slotte in hoofdstuk 3 beiden Heidenen en Joden, d. i. *de gehele wereld*, verdoemlijk voor God te stellen, en tot de slotsom te komen, dat 'geen vleesch' voor God zichzelf rechtvaardigen kan.

En toch al spreken beide apostelen van dezelfde zaak, nochtans bezien ze diezelfde zaak elk uit een eigen oogpunt, en hieruit ontstaat een *schijnbare* tegenstrijdigheid, die echter bij nader indenken niet anders dan in schijn blijkt te bestaan. Het verschil van beschouwing ligt hierin, dat Johannes, willende komen tot de verborgenheid van de *Vleeschwording des Woords*, uitgaat van den Tweeden Persoon in de Drieëenheid; zoo op de schepping; uit de schepping tot den val; en ten slotte uit den val tot de algemeene en de particuliere genade komt; — terwijl de apostel Paulus, die op een heel ander mysterie, t. w. op de *rechtvaardigmaking des geloofs* wil komen, uitgaat van de verhouding waarin God den mensch tot zich geplaatst heeft, om daarna aan te toonen hoe de mensch die verhouding vervalt en bedorven heeft, en nu volstrekt onmachtig is, om uit zichzelf die verhouding weer tot een geestelijk zuivere verhouding te maken.

Het verschil tusschen beide kanten ge u duidelijk maken, zoo ge u eerst een jonge moeder in moederweelde met haar kindeke denkt, en daarna diezelfde moeder voorstelt staande tegenover haar volwassen zoon, die door zijn wangedrag haar de ziel ontroert. Let ge eerst op de moeder met haar kindeke, dan gaat ge *van de moeder uit*, denkt u in hoe die moeder aan dat kindeke het leven schonk, en niet tegenstaande de smarten van het baren zich in teedere liefde naar dat kindeke uitstrekt. Neemt ge daarentegen diezelfde moeder in tegenstelling met den volwassen zoon, die haar gevoelig hart verteert door verdriet, dan gaat ge *uit van het wangedrag van den zoon*, om van daaruit te toonen, hoe hij alle rechte verhouding tegenover zijn moeder mist en verloor, en toch alleen door de liefde van die miskende moeder kan worden tot staan gebracht. Welnu, wat Johannes u voorlegt, is die moeder met haar kindeke, wat Paulus u getuigt is diezelfde moeder, maar in haar verhouding tegenover haar verloren zoon; en mits ge dit verschil van standpunt, van waaruit beide apostelen dezelfde zaak bespreken, scherp in het oog vat, ontdekt ge tusschen beide getuigenis een door niets gestoorde harmonie.

Wat toch betuigt de apostel Paulus ons? Hij neemt zijn uitgangspunt in het onloochenbare feit, dat er onder den hemel een goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen openbaar is, 'die geen anderen indruk maakt dan van menschen, die in hun ongerechtigheid de waarheid ten onder houden.' Die goddeloosheid en ongerechtigheid teekent hij zelfs in breede trekken u voor, de goddeloosheid in de *afgoderij*, de ongerechtigheid in de *verregeraande zedeloosheid*. Als afgodisch en tot uitbreiding in alle zedeloosheid geneigd, heeft ons menscheelijken geslacht zich in alle eeuwen en onder alle hemelstreken geopenbaard, en hoe sterker het menscheelijken leven allengs door voorspoed en rijper ontwikkeling tot voller ontplooiing van zijn kracht kwam, hoe sterker zich en die afgodische en die zedeloze neiging openbaarde. In afgelegen, landelijke streken moge nog zekere eenvoud, en door dien eenvoud nog zekere ingetogenheid stand houden, maar zoo niet viert het menscheelijken leven zijn hoogste triomfen in de stichting van een machtige wereldstad, of in het Babylon van het Oosten zowel als in het Rome van het Westen, breken afgoderij en zedeloosheid op het schandelijkst uit, om zich ten slotte in afgodische zedeloosheid te vermengen.

Over dien feitlijken toestand nu, zegt de apostel, 'openbaart zich van den hemel de toorn Gods' (vs. 18). Immers, die in afgoderij en zedeloosheid verzonken wereld bestaat niet uit zichzelf en voor zichzelf, maar ze bestaat door God en voor God; en overmits en die afgoderij, en die zedeloosheid haar in viak de tegenovergestelde verhouding tot God plaatsen, waarin ze tot Hem staan moest, zoo is die verhouding ongerecht, d. i. het tegendeel van *gerechtig* geworden. Het oordeel der ongerechtigheid rust op haar, en hierdoor roept ze den toorn Gods over zich in.

Dit nu noopt tot de vraag, of die wereld der menschen, die zich op deze en geen andere wijze door alle eeuwen en onder alle hemelstreken geopenbaard heeft, haars ondanks, of wel wilens en wetens, in dien jammerlijken toestand verzonk. Stel toch voor een oogenblik, dat na den val de ver-

duistering van 's menschen godsdienst, zedelijk en verstandelijk bewustzijn tot den einde toe ware doorgegaan, zoodat hij onmiddellijk in de diepte van het volende verderf ware doorgezonden, zoo zou er in dezen verdierlijken en duivelschen toestand der wereld niets zijn, dat ons bevreesden kon. Deze wereld zou dan onmiddellijk *de hel* zelf zijn geworden, en dat in zulken helschen staat de menschenwereld niets dan dood, verderf en ongerechtigheid kon vertoonen, spreekt vanzelf. Wie verwacht van den tiger dat hij niet zal doodden, wie van den wolf dat hij niet zal rooven, wie van den sperwer dat hij niet zal loeren op de duif?

Juist met het oog daarop, zegt nu de apostel ons, dat alzo de toestand van den in zonde gevallen mensch volstrekt niet is. Dit spreekt hij het sterkst uit in vs. 32 in deze woorden: 'Dewelken, alzo zij het recht Gods weten.' En hij omschrijft het nog breder in hoofdstuk 2:14 en 15, als hij zegt, 'dat de Heidenen zichzelf een wet zijn, als die betoonen het werk der wet geschreven te hebben in hun harten, onderwijl hun *conscientie* mede getuigt, en hun onderlinge *gedachten* hen of schuldig of onschuldig stellen.'

De staat van zaken na den val is dus, ook volgens het getuigenis van den apostel, niet deze, dat de verduistering op eenmaal tot stikdonkeren nacht is doorgegaan, en alle godsdienstig en zedelijk besef in de zonde ganschelijk verstormt is, maar integendeel dat deze anders noodzakelijke finale doorwerking van de zonde is *gestuit*, en dat er, dank zij die stuiting, in den mensch een besef van goed en kwaad, een gewaarwording van recht en onrecht, zekere kennis van wat God wil en niet wil, is overgebleven. Hoe dicht en zwaar ook de nevelen zijn, waarin hij als zondar gehuld is, het licht gaf de worsteling niet op, maar bleef door die nevelen heen dringen. Maar gelijk Johannes zegt, dat 'de duisternis het licht niet begrepen heeft', zoo betuigt ook Paulus, dat 'de waarheid' in dezen ongerechten toestand nog wel instraalt, maar dat wij 'die waarheid in ongerechtigheid ten onder houden'. Ons oog moge uitermate zeer verzwakt zijn, toch kunnen we met zekere inspanning nog wel eenige schemering van het licht ontwaren; maar dit willen we niet, en we sluiten opzettelijk het oog om niet te zien. Hoe zwaar de nevelen ook zijn, het licht breekt er toch nog door, maar wij doen opzettelijk stofwolken voor ons opgaan, om die nevelen nog dikker en ondoorringbaarder te maken. En aldus is het, dat wij het licht, dat ons zoekt, de waarheid die op ons aandringt, niet inroepen en inhalen en tot ons trekken, maar bannen en uitsluiten en ten onder houden in onze ongerechtigheid. De leer der algemeene genade spreekt zich dus ook hier klaar en duidelijk uit. De verstomping is niet doorgegaan, maar gestuit. Het licht der waarheid heeft zich volstrekt niet ganschelijk teruggetrokken, maar bleef schijnen. En alleen aan ons ligt het, dat dit licht niet doordringt tot ons ziels oog.

De algemeene genade is er wel, maar wij stooten ze van ons af.

Dit nu toont Paulus niet alleen op zedelijke gebied aan, maar hij haalt het nog hooger op, door het evenzoo aan te toonen op *godsdienstig* terrein. Zelfs is dit zijn uitgangspunt. Niet de afgoderij komt uit de zedeloosheid, maar de zedeloosheid uit de

afgoderij voort. Gelijk de *vreemde* des Heeren het *begin* is van alle wijsheid, zoo ook is het *verlaten* van den Heere het *begin* of uitgangspunt van alle dwaasheid. Op den voorgrond stelt hij daarom, dat de mensch 'de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd heeft in het beeld van een *verderfelijke creatuur*', en daarvoor is neergelield.

Voor al dit feit nu is voor het eerste inzicht in de algemeene genade van het hoogste gewicht.

Twee stukken toch zijn hierbij scherp in het oog te vatten. Voor eerst dit, dat de afgoderij zelf het bestaan der algemeene genade, na den zondeval bewijst. Immers alle afgoderij getuigt van een behoefte om te aanbidden. Een dier aanbiddend God niet, maar pleegt ook geen afgoderij. Het leeft en bestaat geheel buiten alle denkbeeld van of drang tot godsdienst. En ook de verlorenen in de hel aanbidden wel den Eeuwigen niet, maar plegen evenmin afgoderij. Juist zooals het met de duivelen is. Want wel kennen de duivelen de neiging om zich te laten aanbidden. Maar zelden een ander voorwerp aanbidden, kunnen ze niet. Stel dus dat de zonde onbetuigd en zonder gestuit te worden, ook ons menscheelijken geslacht aanstonds tot algeheele en finale verwarring en verderfelijkheid had gebracht, zoo zou er nooit afgoderij hebben kunnen opkomen. Het feit zelf, dat er allerwegen waar menschen woonden, afgoderij opkwam, is alzo het bewijs, dat de drang tot aanbidding in den mensch stand hield; en dit nu had niet zoo kunnen zijn, indien niet de algemeene genade zijn algeheele verduistering had gestuit en tegengehouden.

Dit 'voor eerst', en in de tweede plaats dient opgemerkt, dat deze drang naar aanbidding niet een verzuim des menschen, maar een werk Gods in 's menschen hart en in 's menschen wereld was. De apostel spreekt het klaarlijk uit: 'God kennende, hebben ze Hem als God niet verheerlijkt.' Hij zegt niet: 'Omdat ze God niet kennen, hebben ze het creatuur aangebeden'. Neen, hij zegt het vlak omgekeerd: 'Hoewel ze God kennen, weigeren ze Hem, den Eeuwigen, te aanbidden, en buigen ze zich neder voor het creatuur.'

Dit alles beheerschende feit nu, dat ook de diepste gevallen zondar van nature nog zekere kennis van God heeft en daartegen ingaat, staft de apostel door tweeërlei getuigenis. Het eerste is, dat God nog openbaar is ook in den zondar, en het tweede is, dat God nog openbaar is in de wereld. Het eerste spreekt hij uit in deze woorden: 'Stelgen van God kennelijk is, is in hen openbaar, want God heeft het hen geopenbaard' (vs. 19). En het tweede omschrijft hij in deze voege in vs. 20: 'Zijne onzienlijke dingen worden van de schepping der wereld aan, uit de scheppelen verstaan en doorzien, beide zijn eeuwige kracht en zijn goddelijkheid'. Dank zij de algemeene genade is alzo het geestelijk licht niet ganschelijk uit het ziels oog van den zondar weggegaan. En evenzoo is er, dank zij de algemeene genade, niettegenstaande den vloek die over de schepping toog, toch ook in die schepping nog een sprake van God overgebleven. Dit laatste geheel in den zin van wat Psalm 19 zegt, dat 'de hemelen nog altoos Gods ere vertellen en het uitspansel nog altoos zijner handen werk verkondigt; dat dag aan dag overvloediglijk sprake uitstort, en nacht bij nacht wetenschap toont; zoo-

De Martelaren.

CCXXX.

NICOLAAS RIDLEY.

Zwaar is de weg geweest, dien de Heere met zijne kerk in Engeland heeft gehouden onder de regering van Maria de bloedige. Mannen van naam, eer en wetenschap werden tot niet gering aantal naar de brandstapel gevoerd, omdat zij den naam des Heeren Jezus Christus voor den eenigen naam hielden, waardoor de mensch zalig kan worden. De edelsten van ons geslacht werden ter slachbank geleid, alleen omdat zij Gods Woord stelden boven het woord der menschen. Een dater aanzienlijken was Nicolaas Ridley geweest. Hij stamde af van een oude familie uit Northumberland; 's levenslicht zag hij in het begin der 16e eeuw te Wiltshire. Zijn eerste onderricht ontving hij aan een lagere school te Newcastle, waarna hij zich naar de universiteit van Cambridge begaf. Vervolgens kwam hij in Parijs en Leuven en studeerde er in de theologie. De talenten, die de Heere hem geschonken had, waren zoo groot, dat de aandacht van velen, ook uit de hofkringen, op hem viel. In 1537 werd hij een der kapelaans van Cranmer, aartsbischop van Canterbury. Kort daarna nam hem koning Hendrik VI zelf in zijnen dienst. Hij was toen nog van

harte Roomsche, doch langzamerhand leerde hij de dwalingen van Rome's kerk zien. Hij onderzocht ijverig de Schrift en verliet toen de leer der wezenverandering in het Avondmaal uit volle overtuiging. Zijne buitengewone beleving in de geschiedenis van de kerkvaders en scholastieken maakte hem voor Cranmer bruikbaar bij de voorbereiding en voltooiing der reformatie in Engeland. Uiterlijk zou men zooveel gaven niet verwacht hebben van zulk een schijnbaar onbestudeerde man. Wie echter bedenkt, dat God vaak het onaanzienlijke voor de wereld verkiest, om er groote dingen mee te doen, weet, dat hij hier met een van zulke gevallen te doen heeft. Met voorzichtigheid ging hij onder de regering van Hendrik VI voort, om het Woord van God op den troon kandelaaier te plaatsen. Toen Eduard VI op den troon gekomen was, werd hij bisschop van Rochester. Met Cranmer heeft hij sinds de reformatie zijns vaderlands gediend door de vervaardiging van de geloofsbelijdenis der 42 artikelen en het gebedenboek (Prayerbook), beide getuigen van de Gereformeerde beginselen, die Ridley en Cranmer beleden. In April 1550 heeft de koning den eerstgenoemde benoemd tot bisschop van Londen en in de plaats van den Roomschen Bonner. Doch toen hij van hier weer verplaatst zou worden naar Durham, stierf Eduard VI. Hij stelde zich daarop aan de zijde van Northumberland, toen die Jane Grey op den troon van Engeland wilde zetten. Derhalve viel hij, toen zijn beschermers viel. Hij werd gevangen genomen en in een donkeren kelder gesloten. Bovendien heeft men hem op allerlei wijze gekweld en gesmaad. Ondertusschen deden de vijanden der waarheid, met name Gardiner, bisschop van Winchester, hun best met bedriegen en beloften, om Ridley tot afval van het Evangelie te bewegen. De koningin

zou hem dan niet alleen benadigen, maar ook rijkelijk beloven. Toen zij echter zagen, dat zij hem van zijn geloof niet konden afbrengen, lieten zij hem naar Oxford, ongeveer twee dagreizen van Londen verwijderd, brengen. En met hem moesten gaan de reeds genoemde Thomas Cranmer en Latimer. De tijd in den kerker doorgebracht met zijn vriend Latimer gebruikten deze twee, om elkaar te troosten en te sterken tot den strijd tegen hunne vijanden. Kinderlijk verscheen Ridley voor de rechtbank der bisschoppen en verdedigde er zich met groote vrijmoedigheid en standvastigheid. Hoeveel beproevingen hij onder dit alles te verduren had, toch week zijn opgewektheid van geest niet van hem; zelfs niet op den laatsten avond zijns levens. Toen de vrouw van den schout over hem weende, troostte hij haar met de woorden: 'Ik noodig u morgen uit tot mijne bruiloft. Wel zal ik een bitter ontbijt krijgen, doch doe te heerlijk zal dan het feestmaal zijn, dat mij des middags wacht.'

In den kerker stelde hij een geschrift op over het Heilig Avondmaal, waarin hij erkende vroeger een ander gevoelen te hebben aangeleerd aangaande de drie punten, waarover hij ondervraagd was. Deze punten waren: De Roomsche kerk leert ten eerste: In het Sacrament des altaars (het Avondmaal) is wezenlijk onder de gedaante van brood en wijn tegenwoordig het natuurlijk lichaam van Christus, ontvangen van de maagd Maria, insgelijks zijn natuurlijk bloed, door de kracht der woorden Gods uitgesproken door den priester. Ten tweede: Na de woorden der inzegening bestaat het wezen van het brood en den wijn niet meer, noch iets anders dan alleen het wezen van God en van den mensch. Ten derde: In de mis is een levendmakende offerande der kerk vervat, die de zonden vergeeft.

zooel van levenden als van doden. Dat deze drie punten in strijd waren met Gods Woord bewees Ridley klaar en duidelijk. Ten overvloede toonde hij daarbij aan, dat de eerste Christelijke kerk deze dwalingen niet gekend heeft, waartoe hij zich beriep op de kerkvaders zowel der Grieksche als der Latijnse kerk.

Toen het doodvonnis over den martelaar uitgesproken was, werd de 16 October 1555 als dag van uitvoering hiervoor bepaald. Ridley, die dien dag als zijn feestdag beschouwde, kleepte zich met de grootste zorg in het gewaad eens bisschops, uit den tijd van Eduard VI, terwijl de bijmoedigheid, welke op zijn gelaat te lezen was, bewees, dat hij vrede in zijn gemoed had. Toen hij met Latimer den brandstapel bestieg, riepen laatstgenoemde zijn jongeren vriend toe: 'Wees welgemeend, broeder! Vandaag zullen wij een vuur ontsteken in Engeland, dat, zoals ik van God bidde, nooit meer zal uitgaan.' Ridley leed lang, eer de dood hem de hemelpoorten opende. Een poging om zijnen dood te verlaaten gelukte niet. Het vuur verbrandde de onderste ledematen toen de bovenste nog ongedeerd bleven.

Lang hoorde men hem bidden: 'In uwe handen bevel ik mijnen geest' en 'Heere, erbarm u mijner! Eindelijk, toen hij onder de ondragelijke pijn uitriep, dat hij niet kon verbranden, werd aan de vlammen een uitweg geopend, zoodat zij hoog konden opvlammen, waarna spoedig een einde kwam aan het smartelijk lijden van den martelaar.

DE GAAT FORTMAN.

dat er geen sprake is en geen talen zijn, d. i. dat er geen volk of natie is, waar de stem die van de hemelen Gods majesteit verkondigt, niet gehoord wordt."

In- en uitwendig is alzoo, ook na den Zondvloed, nog zekere mogelijkheid om God te kennen, in den zondaar overgebleven. Niet genoegzaam ter zaligheid; dit behoeft er nauwelijks bijgevoegd, en bovendien van de particuliere genade handelen we thans niet; maar dan toch een wezenlijke mogelijkheid, om God te kennen in zulk een mate, als bij het doorgaan van zonde en vloek ten einde toe volstrekt zou zijn afgesneden geweest. Een kennis alzoo van God en van zijn Recht, die stand held, in weerwil van onze zonde, en die in stand werd gehouden en nog wordt gehouden, niet door ons toedoen, maar in weerwil van onze ongerechtigheid, door de gemeene gratie Gods.

De afgoderij is derhalve niet een ignoreren van God, en nu iets nieuws, iets geheel anders in de aanbidding van het creatuur verzinne. Neen, het is, onder den drang dien God zelf nog op het hart van den zondaar uitoefent, dat de zondaar, dien drang averechts richtende, *God in den afgod aanbidden wil*. Zoals Jeremia, de zoon van Nethani, Jehova, den God Israels, in de sterbeelden van Dan en Bethel zocht te aanbidden, zoo is en blijft het diepste wezen van alle afgoderij. De drang van Gods majesteit werkt in de ziel en uit de wereld zijner werken op het menschelek hart in, en het is deze Goddelijke drang op zijn hart, dien de mensch verzoekt en vervult tot afgoderische neiging. *«God kennende, hebben ze Hem als God niet verheerlijkt noch gedankt, maar zijn dwaas geworden, en hebben de heerlijkheid des onoverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis van het beeld van een verderfelijke creatuur»*. De afgoderij getuigt dus niet tegen de gemeene gratie, maar is het sprekende bewijs er voor.

En wat nu het karakter der gemeene gratie aangaat, zoo leert ook Paulus, evenals Johannes, dat ze niet iets nieuws is, dat in de wereld indaalde, maar iets dat eeuwenlang bestond, en nog bestaat, in het door God tegen verwoesting bewaard worden van hetgeen door Hemzelf in de schepping gelegd was. Dit spreekt hij uit, door er nadruk op te leggen, dat *«de onzienlijke dingen van de schepping der wereld aan uit de schepselen verstaan kan doorzien worden»*. Er is alzoo niet een *nieuwe* openbaring gekomen, maar de openbaring die in de schepping doorstraalde, is gehandhaafd, is bestendig, is tegenover de verwoesting van vloek en zonde, door de gemeene genade gematigd. Die openbaring zou teloor en ondergegaan zijn, indien de zonde ongehinderd haar bederf had kunnen doorzetten. Maar juist dit heeft God belet, juist dat is door zijn gemeene gratie verhinderd; en dankzij deze gemeene gratie is alzoo het resultaat verkregen, dat ook de zondaar het recht Gods nog weet, en de openbaring Gods in het menschenhart en in de schepping ook nog na den val nog doorwerkt.

„Het geklank des Konings is bij hem”.

Hij schouwt niet aan de ongerechtigheid in Jakob, ook niet hij niet aan de boosheid in Israël. De Heere zijn God is met hem, en het geklank des Konings is bij hem.

Nam. 23: 21.

Zilveren trompetten had de Heere onder Israël verordend; en op die zilveren trompetten moest telkens, deels als signaal, en deels als symbool van gebod en van dankzegging geblazen worden; nu éénmaal, dan tweemaal; soms met gebroken klank, en dan weer met volle tonen; en die klank der zilveren trompetten zou niet alleen het volk bezielen, en den vijand schrik aanjagen, maar ook gehoord worden in de tent van den Heere Zebaoth.

Aldus toch luidde het woord der belofte: „Dan, als die trompetten weerklinken, zal uwer gebed worden voor het aangezicht des Heeren, en gij zult van uwe vijanden verlost worden.”

En voorts: „Desgelijks ten dage uwer vrolijkheid en in uw gezette hoogtijden, zult gij met de trompetten blazen voor uw offerande, en zij zullen u ter dankzegging zijn voor het aangezicht uwer Gods. Ik ben de Heere uw God!”

Die zilveren trompetgeschal als Israël voorttoeg of optrok tegen de volkeren, was onder die volkeren opgemerkt.

Het zij dan om zijn schelleid, of zuiveren klank, of regelmaat, het had indruk gemaakt en ontzag ingeboezemd.

Bij dat trompetgeschal van de zilveren trompetten was men onder de volkeren van Kanaan niet gerust.

Ze noemden dat Israels Koningsjubel te wonderbaar, omdat Israël immers geen koning op aarde bezat.

En dit raadsel nu; hooge Koningsjubel bij een volk dat geen koning bezat, lost Bileam voor Balak, ben-Zippor, op, als profetische aandrift machtig over hem wordt, en hij het uitsingt in een lied, dat nog in Numeri staat, en ons bereikt heeft; en dat uitvloet in de Messiaanse gedachte: *«De Heere, zijn God, is met hem, en het geklank des Konings, de Koningsjubel, is bij hem»*.

Messiaans is dit woord van Bileam, niet alsof Bileam op dat oogenblik aan den Christus dacht.

Ook niet, alsof het bedoelde, dat eerst na Bethlehem het geklank des Konings in het engelenveld van Efrata's veld zou beluisterd worden.

Noch ook, als ware tussen Jehova als Israels Koning en tussen Messias als Israels Gezalfde Vorst reeds in de velden van Midian onderscheiden.

Verlaag toch, wat we u bidden mogen, door zoo uitwendig, werktuiglijke opvatting den hoogen zin der profetie, vooral van de profetie van Messias niet.

Israël was niet zonder koning. In Israël bleefde de Theocratie, d. i. de rechtstreeksche,

onmiddellijk werkende Godsregering. Jehova was zelf Koning onder de kinderen van Abraham, zijn verkoren vriend en bondgenoot.

Alleen maar de vijand had voor den Koning geen oog. Die Koning heerschte uit het verborgene, in het onzichtbare. Zelfs wie in Israël niet geloofde, merkte van dien Koning der koningen niets. En dat was het mysterie, dat alleen hij wiens ziel door genade was ontsloten, in Israël zijn Koning zag met het geloofs oog, met het oog des geloofs zijn stem hoorde, en den hoogen, heiligen zin van het gebod, dat in het geklank der zilveren trompetten opging, beluisterde kon en verstand.

En die strijd nu tussen het zichtbare en het onzichtbare Koningschap, die was het dien Messias zou opheffen.

Eens zou de dag aanbreken, waarop de Stemme roepen zou: *«Zie hier is uw God!»*

Dan zou Immanuel verschijnen zijn. Het zou niet meer enkel God boven ons, en God voor ons, maar in Christus ook God met ons, ja straks door den Heiligen Geest, God in ons wezen.

Dan zou niet meer een aardich koning als beeld en type den Jehova-Koning voorstellen, maar God zelf zou als Koning onder Israël verschijnen zijn.

En het geklank van dien Koning nu, dat eerst in Efrata's velden met hemelisch geschal zou loebren, en dat met nog voller klank ons door hemel en aarde zal beluisterd worden, als de Zoon des menschen op de wolken wederkeert met de bazuin en het geluid des Archangels, dat Koningsgeklank was bij Israël en onder Israël van Mozes' dagen af in het zilveren trompetgeschal, en niet minder geestelijk in het geklank van de stemme der profetie die Israël verzelde.

Hoorde ge dit „geklank des Konings” nog?

Weerklinkt het nog hoog en met zilveren tonen uit de gemeente van dien Koning op aarde? Uit Sions salen en uit de zaal van uw eigen woning? Door uw huis dat ten loofhut werd, en uit de kamers van uw eigen hart?

En wie uwer klaagt niet op die vraag: Hoe is het goud verdonkerd, en de jubel gedempt, en de toon dof geworden, en het geklank des lofs bijna verstomd!

O, Gewisselijk, er wordt nog gezongen. Gezongen in Gods huis, gezongen overal waar Gods kinderen saamkomen, gezongen in het stille bidvertrek voor onzen God.

Maar is de toon van dien zang nog het Koningsgeklank?

Beluistert ge in dien zang nog den triomf des geloofs? Een voornutklanken van den jubel van den eeuwigen morgen in de salen van Sion? Is het nog het zilveren trompetgeschal van een verlorene schare, die den dood vraagt waar zijn prikkel, en aan het graf waar zijn overwinning, is die den Satan belicht, en in Christus nu reeds zegepraalt?

Men versta ons wel.

Als we zeggen, dat het „geklank des Konings” bij Gods volk moet wezen, bedoelen we niet de stem te smoren die uit diepten van ellende naar God roept, noch ook den kreet te doen verstommen, die het *«Ged, ged, o God, hoor mijn gebed»*, in de bezwijking der ziele als smeking voor den Eeuwige slaakt.

Integendeel, de flauwheid en de matheid van het „geklank des Konings” onder ons komt juist daardoor, dat het aan diepte van schuld-besef hapert, dat het schort aan diep gevoeld besef van geestelijke ellende.

De veer der ziel wordt niet genoeg neergedrukt, en daarom juist springt ze niet hoog genoeg op.

Er is geen genoegzaam af dalen in den afgrond van Gods oordeelen, en juist daarom geen hoog opklimmen tot de bergen van Gods heiligheid. Juist in dagen als de diepte der ziele ontdekt wordt, en God ons geestelijk aangrijpt, en ons van ons zelve afbrengt, maken we met het „mengen van liefde en lof” ter offerande ernst.

Nooit hooger klimt de toon des lofs, dan als de zanger weet van een „verzinken in diepte van leed en ellende”, en als zijn God hem uit die diepte optrekt.

David zet veel hooger den toon des lofs in dan Salomo, juist omdat David veel meer dan Salomo de „banden des doods” en de „strikken der hel” om de keel heeft voelden rijpen.

Slechts dit eischt de regel des geloofs, dat ge niet in nagebootste, niet in zielelijke, niet in zelfbehagende „zielsellende” zult blijven liegen, maar dat ge weten zult en zingen zult van de zielservaring: *«toen in mijn ziel ellende, uw aangezicht mij hield»*, en dat ge bij het ontdekken van dat lijdelijk aangezicht uwer Gods, u niet zult kunnen inhouden, maar in lof en in aanbidding heel uw ziel voor Hem zult doen uitvloeien.

Naar die zielservaring moet, ook bij het licht des Woords, de toon uwer levens worden ingezet. En die toon mag niet zijn de toon des geklags, en des verzagens, en der mismoedigheid, maar moet, ook al loopt alles u tegen, en al gaan al de golven en de baren des Almachtingen over u heen, zijn en blijven, de toon van het Koningsgeklank, de toon die profetieert van zegepraal, die, tegen hoop op hoop, van de overwinning zeker, geen oogenblik hem loslaat, die zit aan de rechterhand des Vaders, en door alle schijnbare nederlaag henen, toch Goddelijk-majesteits zijn heerlijk Koningschap uitroepen.

Een kerk, een huis, een hart zonder het „geklank des Konings”, geloof niet dat Christus waarlijk en werkelijk en wezenlijk daarboven aan de rechterhand der kracht Gods gezeten is, van daaruit heerscht en regeert.

Dan moge er nog geloofs-aanwaking wezen, maar het is een neergelagen geloof, een geloof dat buiten den Koning op den Troon omgaat, dat nog wel van de ster in Jacob spreekt, maar die fonkelende ster Jacobs achter de nevelen en walmen heet zich schuilt gaan.

Een moedeloos, een krachteloos geloof, een geloof zonder pit en verkracht.

En over al zulk mat en dor en zielloos geloof nu komt van Bileam lippen het beschamende oordeel, omdat de zilveren trompetten dat stemmelooze nederliggen, en meer het gekreun en gestoei, als van verlorenen, dan het „geklank des Konings” om u heen en uit uw hart vernemen wordt.

Want de verlorenen en die afhoereeren, die ja zouden alle oorzaak hebben, om te schrijven in weemoed des harten, en te weenen in verwijfelende hopenloosheid.

Maar een kind van God, maar een verlorene door het bloed des Zoons, maar één dien niemand meer uit de hand des Vaders kan rukken, zeg zelf, moest hij niet al den dag en al den nacht een „God-lover” zijn, jubelende in de zekerheid van behoud en zegepraal?

Moest niet heel de wereld, als Balak uit Midian in oude dagen, ontroerd en onthut worden, door dat wonder „geklank des Konings”?

dat eeuw in eeuw uit van de gemeente des Heeren, uit de Sions-salen van zijn volk, en uit de zielen der vrijgekochten opging?

Een loofhut elk paleis of elke stulp waarin Gods verkoren kinderen woonden, moest dat niet in alle steden en dorpen van ons land, de beziende werkelijkheid zijn?

Moest het zoo niet zijn om uw Koning, wiens lof ge al meerder moet maken? Om uw konde ziel, die zoo alleen door de geestdrift des geloofs wordt verwarmd?... Ook niet om uw kinderen?

Of dreunt uit den heiligen Doop het „geklank uwer Konings” niet reeds om de wieg en de sponde uwer kinderen?

Het „geklank der kerk” is dat soms als het kroost van Turken en Heidenen?

Heeft God niet reeds uit den mond der kinderen en der zuigelingen Zich lof bereid?

En al is het dan dat uw kleinen zelve nog niet dan stamelen kunnen, zijn er dan geen engelen Gods die om en voor hen zingen?

O, Onderwijs gij hen dan toch van dien Koning der eere, die ook ben kent, die ook op hen nederzag, die ook naar hen zich uitstrekt in Goddelijk erbarmen.

En onderwijl gij uw Koning toesingt, laat uw kleinen niet van verre staan, maar zij het in het „geklank voor uw en hun Koning” dat de stem der ouderen van dagen met het zilveren geklank der kinderen voor het oor uwer Gods ineen-vloeie.

Amsterdam, 11 December 1895.

Nederlands speciale roeping.

Een verkeerde trek in onzen Zendingsarbeid is dusver geweest, dat we onze roeping als Christenen ten deze niet, naar Calvinistischen eisch, genoegzaam met onzen vaderland-schen plicht in verband hebben gezet.

Niet alsof we ooit onzen Christenplicht, die onbegrensd is, binnen de grenzen van het nationale leven zouden mogen opsluiten.

Verre van daar.

Als we ons eerst naar behoren van onzen Zendingsplicht tegenover onze Koloniën gekwetten hebben, en er dan nog missionaire kracht over is, zijn we evenzoo gehouden, ook aan Annam, Tonkin, Japan, China enz. te denken.

Maar ook hier heersche dan toch zekere orde; een orde die niet gedooft, dat we hetgeen voor de hand ligt verzuimen, om hetgeen verderop ligt te gaan zoeken.

Onze Jodenmissie moet niet de Joden in Nederland voorbijgaan, om de Joden in Polen te gaan zoeken.

Onze Islam-missie moet niet de Mahomedanen op Sumatra voorbijgaan, om zich tot de Mahomedanen in Turkije te wenden.

En zoo ook onze Heiden-missie moet niet de Heidenen op Lombok voorbijgaan, om de Heidenen onder de Roodhuiden te willen bekeeren.

Ook dit alles mag en moet voorzeker, mits eerst onze plicht in onze eigen Koloniën, zoo in den Archipel als in Suriname, volbracht zij.

Zoo is het in hoofdzaak dan ook begrepen, en schier al onze missien arbeiden op de eilanden van ons Oost-Indisch bezit.

In zoover hebben we dus geen bedenking.

Maar wel hebben we bedenking hiertegen, dat bij de opwekking tot missionairen ijer het karakter van ons land als koloniale mogendheid te veel op den achtergrond trad.

Er werd te veel, bijna uitsluitend, op onzen algemeenen plicht als Christenen, en te weinig, soms ganschelijk niet, op onze speciale roeping als Nederlanders gewezen; althans geen genoegzame nadruk gelegd.

Wij, Nederlanders, zijn niet maar even zooals de Duitschers, maar veel sterker dan zij tot den dienst der missie geroepen.

Dertig miljoen menschen zijn aan onze hoede toevertrouwd.

Onder Gods bestel liggen ze voor onze verantwoordings.

En hiervoor nu voert ons Christenvolk nog veel te weinig.

Dit komt daar vandaan, dat men niet ruim genoeg van blik is, niet breed genoeg van opvatting, en diensvolgens over zijn Koloniën, en de dertig miljoen menschen die daar wonen, eenzijdig niet denkt.

De vonk voor den gloed der Zending spat dan van buiten naar ons over. Schier geheel de Zending wordt onder het Engelsch gezichtspunt beschouwd. En het Nederlandsch karakter dat onze Zending dragen moest, waakt niet op.

In verband hiermede trok het nog kort geleden de aandacht, hoe enkele Christenen hier te lande zich verenigd hebben, om een hospitaal in China te onderhouden.

Konden we nu op Java, Sumatra en Celebes reeds over een genoegzaam aantal hospitalen beschikken, zoo ware dit verlaarbaar; maar wie weet dat we op Java zelfs nog niet één goed ingericht hospitaal voor de Zending bezitten, moet er zich toch over verbazen, dat ook hier weer het vreemde aantrok, en dat zelfs de gedachte niet schijnt te zijn opgekomen, of God de Heere ons, Nederlanders, niet in de eerste plaats tot plichtsbetrachting op Java roept.

Dat een jonge zuster uit ons midden, die drang gevoelde, om in den medischen dienst te arbeiden, naar China toeg, is begrijpelijk.

In geen onzer missien kon zij, het zij tot onze beschaming gezegd, vooralsnog gelegenheid vinden, om voor dezen dienst te worden opgeleid en er aanstonds in werkzaam te zijn.

Maar in stede dat dit beschamende feit ons nu uitdreef, om de handen ineen te slaan, ten einde te zorgen, dat Dr. Scheurer in de eerste plaats zijn hospitaal kreeg, gaan onze vrienden thans onze Nederlandsche missien voorbij, om een Amerikaansche missie op ons geheel vreemd territorium te steunen.

Welnu, ook hiervan maken we niemand een verwijt.

Het is toch niets dan het noodzakelijke, maar daarom niet minder noodlottig gevolg, van de weinig principieele en steisellooze

wijze, waarop dusver de Zendingzijver onder ons is opgewerkt.

De Christenen hier te lande hebben niet besef noch erkend, dat voor een land dat zelf groote Koloniën, met dertig miljoen Heidenen en Mahomedanen bezit, de verplichting tot den dienst der Zending dubbel sterk klemmt, en van Godswege een bijzonder roeping bestaat.

Niet aan ons staat het, waar we Zending drijven en Zending steunen willen.

Alle eigenwillige godsdienst is ook hier uitgesloten.

God vertrouwd ons onze Koloniën toe.

En het is van dit koloniaal bezit dat Hij ons toeroept: *«Voor die Koloniën zal uw gebed, zal de offerande van uw gave, en zal uw persoonlijke toewijding zijn»*.

Afloop van snelle wateren.

Wat reeds in 1878 door ons geprofeteerd is, en sinds jaren voorzien was, begint te komen: de jongere Ethischen gaan den Rubikon over.

Het Protestantisme staat of valt met de maintenance van de Heilige Schrift, en toen de jongere Ethischen met de negatieve, afbrekende Schriftcritiek gingen mede doen, stond het van meet af in beginsel vast, dat ze of op dit gevaarlijke zijpad ijlings rechtsomkeert moesten maken, of wel dat ze moesten en zouden uitkomen, bij hetzelfde punt waarbij de Modernen reeds sinds jaren aangekomen waren.

Toen schrijver dezes vóór jaren wijlen Prof. Kuinen eens vroeg, of hij in beginsel verschil gevoelde tusschen zijn Schriftcritiek en die der Ethischen, antwoordde deze geleerde: Verschil is er niet, alleen ligt er bij de Ethischen een andere achtergrond in het geloofsleven.

Toch wane niemand, dat alleen de jongere Ethischen hier de schuld dragen, de oudere Ethischen staan hierin niets minder voor God verantwoordelijk dan zij.

Dat een man als Prof. Gunning begenadigd werd, om zijn persoonlijk geloof aan den Christus Gods zoo bezielend en krachtig te handhaven, en dat hij, op den kansel staande, al zijn critiek vergat, en uit de volle Schrift predikte, met een drukken van elken volzin en elke letter, toonde wel dat er tweemaal mensch in hem leefde, de ééne een geloovige, en de andere een critische, maar hield in niets de verantwoordelijkheid op voor de breuk tusschen Schrift en bewustzijn, die ook hij bij de jonge generatie der Ethischen heeft voorbereid.

Het is te zijner tijd, keer op keer, in den breede door ons betoogd, dat men op dit onhoudbare standpunt onderscheiden moest tusschen de eerste en de tweede generatie.

Immers de oudste of eerste generatie bracht haar diepen eerbied voor de Heilige Schrift nog mede uit de vroegere kringen, waarin het onvoorwaardelijk geloof aan de Schrift nog stand hield, en bleef daarom onder dien overweldigenden Schriftindruk, ook nadat haar critiek aan de Schrift was gaan tornen.

Maar bij de tweede generatie werd dit anders.

Die toch was reeds opgevoed en groot geworden in de periode van de Schriftcritiek; ze miste dus wat de andere generatie gehad had; zoodoende stond ze heel anders voor die reeds kritisch uiteenvalende Schrift; en het gevolg moest wel zijn, dat ze met die Schrift als Schrift brak.

Wie het standpunt vergelijkt, waarop de oude Prof. Chantepie de la Saussaye in Groningen stond, en waarop nu zijn zoon Prof. Chantepie de la Saussaye te Amsterdam staat, zou onbillijk zijn, indien hij de continuïteit tusschen vader en zoon ontkende, en kan toch evenmin blind zijn voor het feit, dat beider positie tegenover de Heilige Schrift zeer aanmerkelijk verschilt.

Hier kwam nog iets anders bij.

Toen de apologetische school van Van Oosterzee, natuurlijk geheel tegen de bedoeling van dezen eens zoo wakkeren strijder, helaas, toch ten slotte bleek, het geloof aan de Heilige Schrift op theologisch gebied meer verzwakt dan gestrekt te hebben, schoot er voor de jongere Ethischen wel niet anders over, dan zich van de Modernen daardoor te onderscheiden, dat zij hoogstens half den weg aflepen, waarvan de Modernen het einde reeds hadden bereikt.

Doch natuurlijk, zulk een halfslachtige positie bevredigt vooral den jeugdigen zin niet.

Zoodra men eenmaal het zoet heeft gesmaakt dat er in licht, om boven zijn makers uit te munten door den moed van dien vijanden blik, waarmede men in het ontkennen nog iets verder durft gaan dan zij, dan is er aan de verleiding om steeds verder op den weg voort te schrijden geen weerstand te bieden.

Het wordt een wedloop.

Elk nieuw en aankomend geleerde zou zichzelf effaceeren zoo hij niet weer een mijpaal verder liep in het ontkennen dan zijn voorganger.

Eenmaal loopende op geheel denzelfden weg, waarop de Modernen voorgaan, is het hinderlijk altoos achteraan te komen.

Hoe meer men prijs durft geven, hoe hooger de roep van uw wetenschappelijkheid gaat.

Ge laat uw voorgangers verre achter u. En een jeugdig geleerde, die anders nooit tot eenige betekenissen zou zijn gekomen, wordt opeens de held van den dag, en in alle wetenschappelijke kringen toegejuicht, indien hij maar den moed heeft, nog iets verder te gaan, en de Modernen reeds bijna op de helen zit.

Nu heeft men gemeend, dit altoos te kunnen doen, zonder aan zijn Christelijke religie afbreuk te doen, door deze navolgende drogred.

Men zei dan: „Hoofdzaak is en blijft, of ik met den levenden Christus in levensge-

meenschap sta. Welnu, dat sta ik. Ik geloof aan den heerlijken Christus. Hij leeft in mij. En waarom zou ik dan geen waarschijnlijk Christen wezen, omdat ik de letterknechten van de Schrift verwerp? De letter doodt, de Geest maakt levend. Zoek gij uw Christus in het papieren boek, ik bezit hem in de frischheid der geestelijke klaarheid!”

Dat klonk vroom. De gemeente bezweek voor dien sirenenzang. En nog onlangs merkten we op, hoe zelfs te Neerbosch een der verst vooruitgeschovenen, Prof. Baljon uit Utrecht, als geliefde en toegejuicht spreker was ingehaald.

En we haasten er bij te voegen: aanvankelijk meent wie dit zegt, dit alles oprechtelijk. Hij waant dat het zoo kan. Prooi van zelfbeheersching en zelfmisleiding, gist hij ook van verre niet, naar wat eindstation de reis, waarin hij plaats nam, toerijdt.

Maar natuurlijk teelt ten slotte elke geestelijke beweging de vrucht van haar oorsprong, en zoo is het dan ook nu reeds in de Ned. Herv. kerk tot tamelijk gespannen toestanden gekomen.

Op de jongste vergadering der Predikantenvereniging te Utrecht, heeft een der jongsten van de jongere Ethische generatie, Dr. Zeydner, weer wat chasnetten doorge-scheurd, en is er openlijk en luid mee voor den dag gekomen, dat al dat oefenen van critiek op de Schrift met fluweelen handschoenen, nu uit moest zijn; dat men zonder verbloemen zelfs de uiterste resultaten der wetenschap had aan te nemen; en dat de raad der halfslachtigen niet langer de hoogte hand moest hebben.

Hij zei niets nieuws. Hij had alleen den moed, om het scheepje der Ethische critiek, dat toch reeds zoo laag op stapel stond, nu flinkweg van stapel in het volle vaarwater te laten afloopen.

Voor de critische geesten, die het altoos benauwd hadden gevonden, dat men er nog zooveel doekjes om wond, was dat een pak van het hart.

Zeydner was hier Luther.

Hij was de man die de massa vrij maakte. En reeds voelde deze massa den drang in zich, om nu ook persoonlijk met den laatste Schriftband te breken.

Maar op anderen maakte Zeydner een anderen indruk.

Zij gevoelen zich in hun consciëntie aan de Schrift gebonden, en waren met de Schriftcritiek niet dan schoorvoetend een eindweegs meegegaan, nog altoos vertrouwend, dat deze critiek werkelijk conservatief zou blijven.

Maar nu zagen ze opeens, waar het heet ging. Schellen vielen van hun oogen. Zij schrokken.

Immers, Dr. Hulsman meldt het zelf in de *Kerk-Cour.*

Wij waren allen geschokt. Wij bewonderden Dr. Zeydner's eerlijkheid, maar zagen nu ook voor het eerst, tot welke consequenties de wetenschappelijke critiek moet leiden. Wij allen, onder critische leermeesters opgegroeid en tot op dat oogenblik daarmede min of meer ingenomen, voelden evenwel ook zeer de moeilijkheid, om alle critiek te weren, en den onderwetschen, letterlijk geïnspireerden Bijbel te aanvaarden, maar konden tot geen duidelijke formulering van onze overtuiging geraken. Wij besloten derhalve, na grondige studie van dit onderwerp, in het najaar samen te komen.

Er ging een licht voor hen op, en terwijl zij het eerlijk vonden van Dr. Zeydner, dat hij het zoo uitsprak, als hij het zoo meende, stuitten ze op de oneerlijkheid van die andere Ethischen die voor de gemeente nog altoos als Schriftgeloovig optraden.

Hij schrijft er van:

Mijne overtuiging wordt steeds sterker, dat het ethisch-critisch standpunt, hetwelk ingenomen wordt niet alleen door Dr. Zeydner, maar door Prof. Valetton, Prof. Chantepie de la Saussaye, Prof. van Dijk, enz., voor den geloovigen predikant onhoudbaar is en bedriegelijk (ik heb er geen ander woord voor!) tegenover de Gemeente en tegenover de moderne collega's, en ik maak mij sterk, dat klaar en duidelijk en onwettig-haar aan te zullen toonen.

En sterker nog:

Wordthet refereat van Dr. Zeydner niet weidegd, dan maakt het hulchelaars. Geschokt heeft het, en toch prekt men er maar vrijmoedig op los, alsof de Bijbel historisch te vertrouwen was, omdat de Gemeente historie eischt en wegloopt van de moderneren, die niet eerlijkheid geen historie durven geven. Grote onwaarheid dreigt de kerk te overrompelen. Wij zien het aan den strijd tusschen Dr. Rutgers van der Loeff en Dr. Beversluis. Er wordt gespeeld met de partijen en de Gemeente raakt het spoor bijster. Wij mogen wel weer eens tot klaarheid komen over de betekenis van de namen „orthodox,” „ethisch” en „modern.”

En dan stelt hij flinkweg deze palen:

„Orthodox” zijn alleen de Gereformeerden, die op grond van een letterlijk geïnspireerden Bijbel de Belijdenis ten volle aanvaarden. „Ethisch” zijn degenen, die op grond van het leven, in gemeenschap met Christus ondervonden, durven besluiten tot Zijne Goddelijke persoonlijkheid en met hem de traditionele beschouwing van Israels heilige wonderhistorie huldigen. „Modern” zijn degenen, die, ten gevolge van de natuurwetenschap, het nieuwe beginsel van ontwikkeling of evolutie bij de critiek op den Bijbel toepassen en dezen, maar ten koste van het wonder, natuurlijke meenen te kunnen verklaren, als boek vol religieuze verheffing.

Ja zelfs spreekt hij uit: dat de Ethische zoo, zeer onder den invloed der nieuwe wetenschap staan, dat zij hoogst consequent, Christus intact als Gods Zoon, als het Wonder bij uitnemendheid, in de wereld-historie behouden, dat deze opvatting, op hun wetenschappelijk standpunt, eenvoudig een absurdeïteit is, en zij dus feitelijk tot de Modernen moeten gerekend worden.

Krasser kan het al niet.

Zelfs de *Heraut* heeft het nooit krasser gezegd.

Alleen is het dagen nu pas reeds in 1878 onauwgereele of haar grooat Gods in 1880 oorzaak werd tegen de Herkozen.

Dit is daan het niet te beren tienduizend loop der acht van deze misle van de rechte overgeleid.

De Ethischen zijn niet anders van een verjon Want Da. H. komen juist op Als ge de. Christus niet l ten slotte zelfs wel een woon historischen Cl volkomen zek

Denkt slecht Gewetenschap.

Star

Hoe de stem Herv. kerk re blikt in niets. uit de verklar grondbezwart beginsel, maar vroeg... een vrucht.”

Indien het s wordt met „af dat beweren meer dan hij a

Natuurlijk k zo ongelogen zijnde beweging een ongelogen mand dieper g ver dezes, die volgen de Dole versiteit zou he op staatkundig